

MUISTELMIA PORAJÄRVETÄ.

(Vuodelta 1919.)

Kirjoittanut Yrjö Laine.

Kun Porajärven ja Repolan kunnat olisi saatu pysy-
tetyiksi Suomen yhteydessä, olisi tasavaltamme laa-
jentunut lähes kaksi kertaa niin suurella alueella kuin
on Uudenmaanlääni. Kohtalo ei sitä suonut, sillä jo
parin vuoden perästä Tarton rauhan jälkeen täytyi
nuo pitäjät luovuttaa takaisin Neuvostoliitolle, joka
sanotussa rauhanteossa lupasi niille samoin kuin koko
rajantakaiselle Karjalalle erikoisen kansallisen auton-
omian, mutta joka lupaus jäi vain lupaukseksi.

Itä-Karjalan Toimituskunnalta sain tehtäväkseni
Porajärven kunnan elintarveasiain ja kunnallisen hal-
linnon järjestämisen. Vähän ennen sinne saapumistani
olivat bolsheviikkijoukot käyneet ryöstöretkellä kunnan
itäisimmissä kylissä ja vieneet kaikki vähäiset elintar-
peet, niin ettei väestölle jäänyt mitään syötävää. Näl-
kiintynyt väestö riensi kirkonkylään saadakseen hen-
kensä pitimiksi jotakin. Kirkonkylässäkään ei ollut
mitään annettavaa, sillä viljalähetys oli Uimaharjun
asemalla, jonne on matkaa 200 kilometriä. Ennen
kun vilja sieltä olisi joutunut, olisivat nuo Soutu-
Jänkajärven y.m. kylien onnettomat ihmiset kuolleet
nälkään.

Mitä neuvoksi? Rohkaisimme itsemme ja pyysimme
karnisoonipäälliköltä muutaman päivän ajaksi lainaksi
5,000 kg. jauhoja. Herra kapteeni ilmoitti, ettei hänelle
kuulu siviiliväestön muonitus, mutta vedoten siihen,
etteivät nuo ihmisraukat olleet moneen päivään syö-
neet mitään, rohkenin toivoa lainaamista siihen asti,

kunnes viljat saadaan Uimaharjusta. Kapteeni suos-
tui pyyntööni ja antoi käskyn eräälle kersantille, joka
antamani luettelon mukaan jakoi jauhot. Se oli
ilonsamana nälkäiselle väestölle. Ei siinä kauan vii-
vytty, kun puurot keitettiin ja suolaveden kanssa
syötiin. Ei siinä valiteltu ravinnon huonoutta eikä
yksipuolisuuutta. Kiitollisin mielin syleilivät miehet
»norman» antajia.

Sitten muistui mieleemme, että Suomessa on voi-
massa elintarveministeriön määräys, että nimismies
hankkii hevoset hätätilassa elintarpeiden rahtiin. Puhe-
linsanomalla käännyimme Ilomantsin nimismiehen puo-
leen hevosten pyynnöllä, ja parin vuorokauden kulut-
tua olivat jauhot Porajärvellä. Nimismies oli mobili-
soinut Ilomantsin rikkaimmat »porvarit» hyvillä hevo-
silla viljojen rahtiin. Maksoimme kapteenille lainan ja
paha pula oli vältetty.

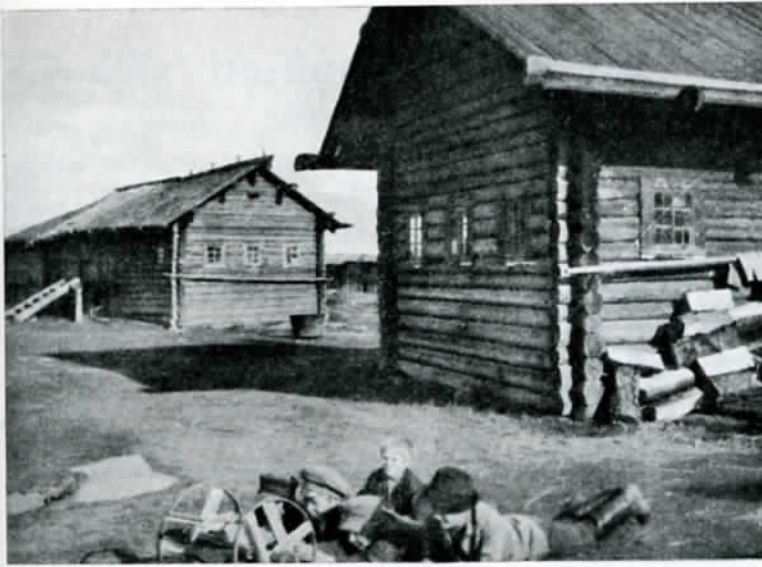
Aloimme siis leivän hankkimisella. Eikä sen jälkeen
enää, niin kauvan kuin pitäjä oli Suomen yhteydessä,
nälänhätää ollut. Sillä välillä oli jo Suojärven radalla
avattu liikenne. Roikonkoskelle saakka, josta oli lyhempi
hevosmatka; vilja lähetettiin sinne. Kun väestöllä ei
ollut varaa »norman» lunastamiseen, annettiin viljaa
y. m. elintarpeita lainaksi velkakirjoja vastaan, joiden
yhteismäärä nousi melkoisiin summiin.

Porajärven kunnassa oli hyvin harvoja henkilöitä,
jotka osasivat lukea ja kirjoittaa; mikä niitä oli,
olivat ne venäjänkielisiä. Suomenkielen lukutaitoa ei
ollut monellakaan. Saimme Toimituskunnalta mää-
räyksen, että kaikki kunnalliset asiat, olivatpa ne mitä
laatua hyvänsä, on käsiteltävä suomenkielellä. Se oli
venäjänkieltä harrastaville pomoille paha päähkinä; kyllä
siinä selitettiin ja valitettiin, mitä voittamattomia
esteitä oli suomenkielen käytäntöön ottamisesta. Val-
tuusto (sobranja) kokoontui päättämään asiasta. Se
alussa hylkäsi suomenkielen käyttämisen, selittäen sen
tulevan kalliiksi, kun toimihenkilöt muka täytyy Suo-
mesta asti hankkia, heidän itsensä omaamatta suo-
menkielistä lukutaitoa. Kun kuitenkin Toimituskun-
nalta tuli tiedustelumme uudistettu esitys suomen-
kielen ottamisesta kunnalliseen käyttöön, kutsuttiin
uusi valtuuston kokous. Kirjoitimme maaliskuussa 1920
ensimmäisen Porajärven kunnanvaltuuston pöytäkirjan
suomenkielellä. Harjoittelun jälkeen valtuuston jäse-
net sen myöskin allekirjoittivat suomenkielellä.

Kunnan kirjanpitokirjojen venäjänkieliset otsikot

Porajärven kirkonkylä.

Porajärven kirkonkylän taloja.

muutettiin myös suomenkielisiksi. Kirjanpitoa varten avattiin yksinkertaisen kirjanpidon kassakirja ja erikoistilien kirja. Aluksi muutamien sivujen viennit toimitti opettajatar neiti Kräkin, mutta sitten jätettiin kirjanpito Petroff-nimiselle mieshenkilölle, joka karjalaisella vilkkauksella muutamissa vuorokausissa oppi suomeksi suorittamaan koko kunnan rahastonhoidon ja kirjanpidon. Niin saatiin suomenkielen käyttö alulle Porajärven kunnallisessa elämässä, jota sittemmin saatujen tietojen mukaan olisi tri Gylling hyvällä menestyksellä jatkanut, koko Neuvosto-Karjalassa. Sikäli kun kerrotaan, on rajantakaisessa Karjalassa nyt palattu tai parhaillaan palattaneen entiselle venäjänkielen kannalle. Jos kohtalo olisi suonut mainittujen pitäjien liittymisen Suomeen, olisi siellä varmaan verraten lyhyessä ajassa saatu suomenkieli vakiintuneeseen käytäntöön.

Porajärven kirkonkylä tekee suuren poikkeuksen muihin Aunuksen kirkonkyläin nähden. Kylä on verraten sekavasti rakennettu järven rantapenkereelle noin 1 1/2 ha:n alalle. Tsaarivallan aikana oli kylässä sähkösanomalaitos ja viinakauppa sekä Lukinin rahanvaihtolaitos. Suomalaiset sprinkantajat vaihtoivat siinä venäjänrahaa. Mikäli kerrottiin, tuotti se vaihtokaupan pitäjälle runsaasti kolikoita.

Kylässä oli kaksi kirkkoa. Järven toisella puolella oli iso sairastalo, bolnitsa. Lääkärintointa hoiti välskäri.

Porajärven rannat ovat savipohjaista maata, viljan kasvulle edullista. Ne olivat silloin koskemattomina, hienon koivu- ja petäjämetsän peittäminä. Järven niemekkeelle katsoimme kirkonkylän koululle paikan. Eipä kauniimpaa paikkaa koululle olisi voinutkaan löytää kuin tuo niemi. Ympäri kepitimme noin 4—5 ha

opettajain viljelysmaiksi ja laitumeksi. Menimempä niinkin pitkälle, että eräänä kesäiltana teimme tulevalle koululle piirustukset ja olipa miltei, että aioimme itsemme siihen opettajaksi. Mutta nehan olivat tuulentupia, joita ei sallittu toteutettavaksi.

Suununjoen vesistön varrella oli komeat metsät, mutta kertomain mukaan ne ovat nyt paljaksi hakatut. Neuvostovenäläiset ovat rajusti kaataneet uittoväylien lähetyvillä olevat metsät, välttääkseen kuljetuskuluja.

Valasmossa, 6 virtstaa Porajärven kirkolta, oli tsaarivallan aikuinen rautatehdas, melkein samanlainen kuin Annantehdas Suojärvellä. Jo vuosikymmenisen oli tehdas ollut käymättömänä. Kaikki rakennukset olivat ränstyneet, monta malminkuljetuslaivaa lasteineen upoksissa keskellä jokea. Suununjoen vesistön järvet ovat malmirikkaita. Aikoinansa oli Valasman tehdas tuottanut paljon takkirautaa, »tsugunaa», antaen työtä noin 1,000 hengelle. Valasmonkin seudut ovat jyliä salomaisia. Siinä on aikamoinen koski, jonka voima voisi pyörittää suuriakin koneita. Pitkän hevosrahdin vuoksi oli raudan valmistus käynyt kannattamattomaksi, ja sen tähden oli työt lopetettu.

Istuimme juhannusiltana kosken yli vievällä sillalla, nautimme karnisoonipäällikön rouvan tarjoomaa teetä; siinä oli taaskin hyvä tilaisuus rakentaa tuulentupia. Suojärven radat jatkoimme aluksi Valasmoon saakka, johon olisi rakennettu sahalaitos ja selluloosatehdas. Rajan olimme jo aikoja sitten ajatuksissamme siirtäneet itään luonnollisille paikoille ja maan muodosta neet karjalaisten vapaaksi asuinmaaksi. Mutta kaikki ne tuulentuvat ovat sortuneet. — —

Olemme usein miettineet, kuinkahan paljon on Valasmon koskesta soljunut alas Porajärven kansan omaisuutta. Mitä sen sijaan on tullut? Punaista vimmaa ja kansallisuuden hävittämistä.

Valasmon vanhaa tehdaskylää.